

ЗИГМУНД ФРОЙД УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНА

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою університету

Протокол № 10 від
«11» червня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОДІАГНОСТИКА

Освітній рівень: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

Спеціальність: С4 Психологія

Освітньо-професійна програма "Психологія"

Статус дисципліни: обов'язкова

Форма навчання: денна

<u>Форма навчання</u>	<u>Курс</u>	<u>Семестр</u>	<u>Лекції (год.)</u>	<u>Практичні (год.)</u>	<u>Самостійна робота студента (год.)</u>	<u>Разом (год.)</u>	<u>Іспит (сем.)</u>
<u>Денна</u>	<u>2</u>	<u>4</u>	<u>20</u>	<u>14</u>	<u>56</u>	<u>90</u>	<u>4</u>

Робоча програма розроблена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів в галузі С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини», Спеціальність: С4 Психологія, затвердженої вченою радою ЗФУУ (протокол № 10 від «11» червня 2025 року).

Програму навчальної дисципліни розробив:

Кандидат медичних наук,
доцент кафедри психології

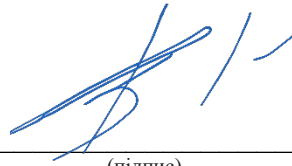
М. Вігдорчик

(підпис)

Робочу програму обговорено та затверджено на засіданні кафедри психології

Протокол № 9 від «21» травня 2025 року

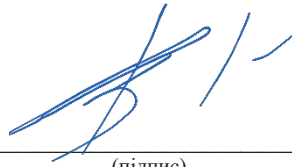
Завідувач кафедри психології

І. Клименко

(підпис)

Гарант ОПП «Психологія»

І. Клименко

(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол №__
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол №__
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол №__
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол №__
(підпис) (ПІБ)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ОПП, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	
Кількість кредитів - 3	Галузь знань – С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»	Статус дисципліни Обов'язкова Мова навчання Українська	
Модулів - 2	Спеціальність: С4 Психологія Освітньо-професійна програма «Психологія»	Рік підготовки	
Змістових модулів - 1		2-й	
		Семестр	
Загальна кількість кредитів/годин - 3/90		4-й	
		Лекції (год.)	
		20	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 2 год.;	Ступень вищої освіти - Бакалавр	Практичні(год.)	
		14	
		Самостійна робота(год.)	
		56	
		Всього	
		90	
		Вид контролю	
		Іспит	

2.1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Психодіагностика» є формування у здобувачів вищої освіти системних знань про теоретичні засади, методи та інструменти психологічної діагностики, а також розвиток практичних умінь щодо застосування психодіагностичних методик для оцінки індивідуально-психологічних особливостей, емоційних станів та рівня розвитку особистості.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни «Психодіагностика» є:

1. Ознайомлення здобувачів освіти з теоретичними основами психодіагностики та її місцем у системі психологічних наук.
2. Формування знань про методи та інструменти психодіагностики (тести, опитувальники, проективні методики, спостереження тощо).
3. Розвиток умінь застосовувати психодіагностичні методики для оцінки індивідуально-психологічних особливостей, емоційних станів та рівня розвитку особистості.
4. Навчання принципам інтерпретації результатів психодіагностики та їх використання у практиці психологічного консультування, психотерапії й наукових дослідженнях.
5. Формування професійної компетентності у виборі адекватних методів

діагностики відповідно до мети та контексту дослідження.

6. Засвоєння етичних норм і стандартів психодіагностичної діяльності для забезпечення достовірності та безпечності результатів.

2.3. Найменування компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Забезпечення підготовки фахівців у галузі психології здійснюється за системним принципом наступності дисциплін, що формують у студентів поступове оволодіння теоретичними знаннями, практичними навичками та професійними компетентностями.

Преквізити:

- Загальна психологія — формує базові знання про психічні процеси та властивості особистості, які є предметом діагностики.
- Вікова психологія — дає знання про закономірності розвитку психіки на різних етапах онтогенезу, необхідні для вікової діагностики.
- Соціальна психологія — допомагає враховувати соціальні чинники у процесі діагностики.
- Методи дослідження в психології — забезпечують методологічну базу для проведення психодіагностичних процедур.
- Анатомія центральної нервової системи та фізіологія вищої нервової діяльності — створюють біологічне підґрунтя для розуміння психічних функцій, які оцінюються у психодіагностиці.

Постреквізити:

Засвоєння курсу «Психодіагностика» є базою для подальшого вивчення таких навчальних дисциплін:

- Патопсихологія — вивчає психологічні прояви та механізми психічних розладів для їх діагностики й корекції.
- Клінічна психологія — досліджує психічні процеси та поведінку в умовах хвороби, забезпечуючи психологічну допомогу пацієнтам.
- Основи психофармакології — розглядають вплив лікарських препаратів на психіку та їх застосування у лікуванні психічних розладів.
- Основи нейрокорекції — формують знання й навички використання методів корекції та розвитку психічних функцій на основі роботи нервової системи.

2.5. Результати навчання

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги

ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження

ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Діагностика акцентуацій. Анкета Акцент-2-90. Структура, мета, розмірність масштабів. Шкали гіпертимії, застрягання.

Методика Акцент-2-90 є вдосконаленою модифікацією класичного опитувальника К. Леонгарда — Г. Шмішека. Вона розроблена для виявлення акцентуацій характеру — рис, які мають тенденцію до переходу в патологічний стан під впливом стресу.

Чотири ключові пункти про цей метод:

1. Структура та мета методики. Опитувальник складається з 90 питань, на які досліджуваний має відповісти «так» або «ні».

- Мета: Виявлення типу акцентуації особистості у дорослих та підлітків. Це допомагає прогнозувати поведінку людини в конфліктних ситуаціях, обирати професію та визначати напрямки психокорекції.
- Особливість: На відміну від першої версії, «Акцент-2-90» має кращу лінгвістичну адаптацію та більш збалансовану структуру питань, що знижує ризик маніпуляцій з боку респондента.

2. Розмірність та обробка результатів

Результати підраховуються за допомогою спеціальних ключів. Кожна шкала має свій коефіцієнт (множник), щоб привести всі показники до єдиної системи.

Максимальний бал: За кожною шкалою він становить 24 бали.

Інтерпретація:

- 0–12 балів: Риса виражена слабо (норма).
- 13–18 балів: Тенденція до акцентуації (крайова норма).
- 19–24 бали: Чітко виражена акцентуація (зона ризику).

3. Шкала Гіпертимії (Гіпертимний тип)

Ця шкала оцінює рівень життєвого тону, активності та соціабельності.

- Психологічний портрет: Люди з високим балом відрізняються піднесеним настроєм, оптимізмом та надмірною балакучістю. Вони легко вступають у контакти, але часто не доводять справи до кінця.
- Ризики: Поверхневість, ігнорування правил та зауважень, схильність до авантюр.

4. Шкала Застрягання (Параноїдальний/Ригідний тип)

Шкала вимірює стійкість афекту та схильність до тривалого переживання емоцій (особливо негативних).

- Психологічний портрет: Основна риса — надмірна стійкість емоційного

відгуку на образи чи успіхи. Такі особистості схильні до «зациклення» на власних ідеях або несправедливості. Вони часто бувають підозрілими та мстивими.

- Ризики: Формування надцінних ідей, конфліктність через прагнення «довести свою правду» за будь-яку ціну.

1. Тема 2. Анкета Акцент-2-90. Ваги емоційності, педантності, тривоги. Психодинамічні аспекти гам

Методика Акцент-2-90 дозволяє детально проаналізувати структуру особистості через призму акцентуацій. Шкали емоційності, педантності та тривоги належать до так званих «гальмівних» або «чутливих» типів, які визначають внутрішній світ людини та її реакції на зовнішні подразники.

Детальний огляд цих шкал та їх психодинамічних аспектів:

1. Шкала Емоційності (Емотивний тип)

Ця шкала вимірює рівень чутливості та глибину емоційних переживань.

Психологічний зміст: Люди з високою емотивністю відрізняються м'якістю, співчутливістю та високим рівнем емпатії. Вони гостро реагують на красу, мистецтво та страждання інших.

Поведінкові прояви: Сльозливість, добросердя, нездатність до агресії. Такі особистості часто «пропускають крізь себе» проблеми оточуючих.

Психодинаміка: Основним внутрішнім механізмом є ідентифікація з об'єктом страждання. Конфлікти часто виникають через неможливість сказати «ні» або через надмірну вразливість до грубості.

2. Шкала Педантності (Ригідний тип)

Ця шкала оцінює схильність до інертності психічних процесів та надмірної акуратності.

Психологічний зміст: Для педантів характерна нерішучість у прийнятті рішень через страх помилитися. Вони зациклені на порядку, формальностях і дотриманні правил.

Поведінкові прояви: Довге «пережовування» ситуації перед початком дії, багаторазова перевірка власної роботи, пунктуальність.

Психодинаміка: Провідний захисний механізм — ізоляція афекту або реактивне утворення. Педантичність виступає як спосіб впоратися з внутрішнім хаосом або тривогою через жорстку зовнішню структуру.

3. Шкала Тривоги (Боязкий тип)

Шкала виявляє рівень конституційної боязкості та схильності до страхів.

Психологічний зміст: Високий бал вказує на низький поріг збудження страху. Це люди, які постійно очікують невдачі або небезпеки.

Поведінкові прояви: Невпевненість у собі, схильність до покори, «забитість» у конфліктах. У підлітків це часто проявляється як страх перед новими ситуаціями.

Психодинаміка: Провідним процесом є гальмування. Тривога блокує активність. Психодинамічно це може бути пов'язано з проекцією внутрішньої агресії на навколишній світ, який починає здаватися загрозливим.

4. Психодинамічні аспекти гам (профілів)

У методиці «Акцент-2-90» важливо аналізувати не лише окремі шкали, а й їхнє поєднання (гами/профілі):

Емотивність + Тривога: Створює профіль «сензитивної особистості». Така людина не лише відчуває біль інших, а й боїться соціальної оцінки. Це призводить до вираженого почуття неповноцінності та відходу в себе.

Педантичність + Тривога: Класичний «обсесивно-компульсивний» патерн. Людина використовує педантичність (ритуали, правила) як єдиний спосіб стримати свою тривогу. Якщо порушується звичний порядок, рівень тривоги стає нестерпним.

Емотивність + Педантичність: Рідкісне, але стійке поєднання. Людина дуже глибоко переживає образи (емотивність), але через інертність (педантичність) не може їх відпустити, що веде до хронічного емоційного напруження.

Тема 3. Анкета Акцент -2-90. Луски циклотимності, демонстративності, збудливості. Психодинамічні аспекти гам

Продовжуючи аналіз методики Акцент-2-90, перейдемо до шкал, які описують найбільш активні, експресивні та часто конфліктні типи акцентуацій. На відміну від «гальмівних» шкал, ці показники відображають тенденцію до бурхливого виходу психічної енергії назовні.

Детальний розгляд шкал циклотимності, демонстративності та збудливості:

1. Шкала Циклотимності (Циклотимічний тип)

Ця шкала фіксує схильність до періодичних змін настрою та загального тону.

- **Психологічний зміст:** Основна риса — циклічність. Людина переживає фази піднесення (гіпертимії) та занепаду (дистимії). Довжина циклів може варіюватися від кількох днів до тижнів.
- **Поведінкові прояви:** У фазі піднесення людина енергійна та товариська, у фазі спаду — стає сумною, уповільненою, чутливою до дрібниць.
- **Психодинаміка:** Відображає лабільність афективної сфери. Внутрішній конфлікт часто пов'язаний із неможливістю контролювати свій стан («я не знаю, яким я прокинуся завтра»), що створює відчуття нестабільності власного «Я».

2. Шкала Демонстративності (Істероїдний тип)

Шкала вимірює здатність до витіснення неприємних фактів та жагу до уваги.

- **Психологічний зміст:** Головний механізм — витіснення. Людина щиро «забуває» те, що їй не вигідно, і вірить у власну вигадану історію. Провідна потреба — бути в центрі уваги.
- **Поведінкові прояви:** Артистизм, схильність до фантазування, перебільшення своїх успіхів або страждань. Висока адаптивність («соціальний хамелеон»).
- **Психодинаміка:** Психодинамічно демонстративність виступає як захист від почуття неповноцінності. Людина потребує постійного віддзеркалення від інших, щоб почуватися «живою» та значущою.

3. Шкала Збудливості (Епілептоїдний тип)

Ця шкала вказує на низький поріг гальмування імпульсів та схильність до агресивних реакцій.

- Психологічний зміст: Недостатність керованості інстинктами та потягами. Емоції мають велику силу і часто розряджаються фізично або вербально раніше, ніж встигає спрацювати раціональний контроль.
- Поведінкові прояви: Дратівливість, спалахи гніву (часто через дрібниці), нетерплячість, схильність до конфліктів у побуті та на роботі.
- Психодинаміка: В основі лежить накопичення афекту. Напруга акумулюється всередині до критичного рівня, після чого стається «вибух» (розрядка). Це часто супроводжується нездатністю усвідомити наслідки своєї агресії в момент спалаху.

Психодинамічні аспекти гам (поєднань)

Комбінації цих шкал дають змогу побачити складні поведінкові патерни:

- Демонстративність + Збудливість: Це одне з найбільш вибухових поєднань. Людина не просто хоче бути в центрі уваги, вона вимагає цього агресивно. Якщо її ігнорують, вона впадає в істерику з елементами руйнування («публічний скандал»). Захисне витіснення допомагає такій людині наступного дня щиро не відчувати провини за свою поведінку.
- Циклотимність + Збудливість: Веде до непередбачуваності. У фазі піднесення збудливість може проявлятися як гіперактивність та ризикована поведінка, а у фазі спаду — як важка дратівливість та «бурчання» (дисфорія).
- Циклотимність + Демонстративність: Створює образ «артистичної, але вразливої душі». Людина яскраво презентує себе, але легко втрачає впевненість при найменшому зниженні настрою, що змушує її шукати нові джерела підтвердження своєї унікальності.

Тема 4. Анкета Акцент -2-90. Луски дистимії, екзальтації, інтроверсії.

Психодинамічні аспекти гам.

Методика Акцент-2-90 завершує свій аналітичний цикл шкалами, що описують глибинні вектори спрямованості особистості: її темп, інтенсивність реакцій та вектор спілкування.

Детальний розгляд останніх трьох шкал та їхньої взаємодії:

1. Шкала Дистимії (Дистимічний тип). Цей тип є протилежністю гіпертимії. Він характеризується зниженим фоновим настроєм.

- Психологічний зміст: Провідними рисами є серйозність, схильність до депресивних роздумів, уповільненість реакцій та зосередженість на негативних аспектах життя.
- Поведінкові прояви: Такі люди малотовариські, уникають гучних компаній, але є дуже сумлінними та вірними друзями. Їхній світогляд часто песимістичний, вони гостро реагують на несправедливість.
- Психодинаміка: Провідним процесом є гальмування. Психодинамічно це часто пов'язано з пригніченою агресією, яка розвертається всередину (аутоагресія), що створює постійне відчуття провини або втоми.

2. Шкала Екзальтації (Афективно-екзальтований тип). Ця шкала вимірює амплітуду емоційного реагування — від безмежної радості до глибокого розпаду.

- Психологічний зміст: Екзальтовані особистості «живуть почуттями». Для

них характерна інтенсивність реакцій на зовнішні події: вони легше за інших впадають у захват від приємних подій і так само легко — у паніку чи відчай від невдач.

- Поведінкові прояви: Бурхливі прояви емоцій, яскрава міміка, щирість у почуттях. На відміну від демонстративних типів, екзальтовані люди не «грають», вони справді так глибоко відчують.
- Психодинаміка: Відображає лабільність афективної сфери у її крайніх проявах. Внутрішній світ таких людей нагадує «емоційні гойдалки», де механізми психологічного захисту часто не встигають стабілізувати стан.

3. Шкала Інтроверсії (Шизоїдний тип). В контексті Леонгарда ця шкала вказує не просто на сором'язливість, а на схильність до життя у світі ідей, а не людей.

- Психологічний зміст: Провідною рисою є відстороненість від зовнішнього світу, слабкість емоційного контакту з оточенням та зануреність у власні внутрішні конструкції.
- Поведінкові прояви: Малотовариськість, незграбність у соціальних контактах, оригінальність (іноді дивакуватість) мислення. Такі люди часто здаються холодними або байдужими.
- Психодинаміка: Головний захист — відхід у фантазію (ізоляція). Психодинамічно інтроверсія слугує захистом від вразливості: «якщо я ні з ким не контактую, ніхто не може завдати мені болю».

Психодинамічні аспекти гам (поєднань). Комбінація цих шкал дозволяє побачити складні життєві стратегії:

- Дистимія + Інтроверсія: Створює образ «відчуженого песиміста». Людина не просто уникає контактів, вона бачить у них лише джерело страждань. Це може призводити до соціальної ізоляції та формування стійких депресивних станів.
- Екзальтація + Дистимія: Цікаве поєднання, що створює «трагічний» тип особистості. Будь-яка неприємність (дистимічний фон) сприймається як катастрофа всесвітнього масштабу (екзальтація). Такі люди часто стають митцями або поетами, бо здатні гостро відчувати сум.
- Екзальтація + Інтроверсія: Профіль «зануреного ідеаліста». Людина може зовні виглядати спокійною (інтроверсія), але всередині переживати бурхливі емоційні сплески щодо своїх ідей, творчості чи мрій (екзальтація).

Тема 5. Огляд малюнкових тестів, їх переваги та недоліки.

Малюнкові тести (графічні методи) — це особлива група проєктивних методик, де основним інструментом діагностики є процес та результат образотворчої діяльності клієнта. Вони дозволяють обійти «вербальні фільтри» та отримати доступ до несвідомих аспектів особистості.

1. Основні малюнкові методики

- «Малюнок людини» (Ф. Гудінаф, К. Маховер): використовується для оцінки образу «Я», психологічної зрілості та ідентифікації зі своєю статтю.

- «Дім-Дерево-Людина» (ДДЛ, Дж. Бук): комплексний тест, де будинок символізує ставлення до сім'ї, дерево — життєву енергію та розвиток, людина — соціальне «Я».
- «Малюнок сім'ї» (В. Вульф, А. Захаров): виявляє особливості міжособистісних стосунків, приховані конфлікти та сприйняття дитиною своєї ролі в родині.
- «Неіснуюча тварина» (М. Дукарович): спрямований на вивчення самооцінки, рівня агресивності та творчого потенціалу.
- «Людина під дощем» (адаптація О. Романової): діагностує здатність особистості долати несприятливі обставини (дощ — це символ стресу).

2. Переваги малюнкових тестів

- Зняття психологічного захисту: малювання сприймається як менш загрозна діяльність, ніж пряме опитування. Клієнту важче «підробити» відповідь.
- Універсальність: методики не залежать від рівня освіти, культури чи мовних навичок. Ідеально підходять для роботи з дітьми, іноземцями або людьми з мовленнєвими порушеннями.
- Експрес-діагностика: можливість за 10–15 хвилин отримати величезний обсяг інформації про стан клієнта «тут і зараз».
- Терапевтичний ефект: сам процес малювання має елементи арт-терапії, допомагаючи клієнту відреагувати (виплеснути) приховані емоції.
- Багатомірність: оцінюється не лише зміст (що намальовано), а й формальні ознаки (натиск олівця, розмір, штрихування, розташування на аркуші).

3. Недоліки та обмеження

- Суб'єктивність інтерпретації: результати сильно залежать від досвіду та інтуїції психолога. Два різних спеціалісти можуть побачити різні сенси в одному малюнку.
- Низька надійність: малюнок відображає актуальний стан. Якщо клієнт сьогодні не виспався або посварився в метро, його «Людина під дощем» буде значно тривожнішою, ніж зазвичай.
- Вплив художніх навичок: хоча вважається, що вміння малювати не має значення, люди, які вчилися в художніх школах, часто використовують засвоєні шаблони, що маскує їхні справжні проєкції.
- Символічна неоднозначність: один і той самий елемент (наприклад, великі очі) може означати і тривожність (страх), і демонстративність (бажання подобатися).

4. Правила використання.

Щоб малюнковий тест був ефективним, психологу слід дотримуватися «правил триади»:

1. Спостереження: фіксувати не лише малюнок, а й коментарі та емоції клієнта під час процесу.
2. Постмалюнкове опитування: завжди просити клієнта розповісти про свій малюнок («Хто ця людина?», «Чому дерево без листя?»).

3. Комплексність: ніколи не ставити діагноз на основі лише одного малюнка. Його результати мають бути підтверджені опитувальниками (наприклад, MMPI) або клінічною бесідою.

Тема 6. Тематичний тест на аперцепцію. Історія створення, принципи, типи тестів групи ТАТ.

Тематичний апперцептивний тест (ТАТ) є однією з найглибших методик дослідження особистості, яка дозволяє зазирнути за фасад свідомих установок і зрозуміти приховані драйвери людської поведінки.

Детальний огляд історії, принципів та різновидів цієї групи тестів:

1. Історія створення. Тест був розроблений у 1935 році в Гарвардській психологічній клініці Генрі Мюрреєм та Крістіаною Морган.

- Концептуальна основа: Мюррей прагнув створити інструмент, який би виявляв «невидимі» потреби особистості. Спочатку тест розглядався як спосіб стимулювання фантазії, але згодом став потужним клінічним методом.
- Теорія потреб: В основу інтерпретації лягла розроблена Мюрреєм система потреб (наприклад, потреба в досягненні, владі, афіліації) та «пресів» (тиску зовнішнього середовища).

2. Фундаментальні принципи ТАТ

Методика базується на феномені апперцепції — сприйнятті нових стимулів через призму накопиченого життєвого досвіду, комплексів та очікувань.

- Принцип проєкції: Оскільки зображення на картках є неоднозначними (незрозуміло, хто ці люди, що вони відчувають і що сталося), людина змушена «добудовувати» сюжет, наділяючи героїв власними думками та почуттями.
- Сюжетна структура: Від клієнта вимагається не просто опис картинки, а повноцінна історія, що включає:
 1. Події, що передували моменту на фото.
 2. Те, що відбувається зараз (думки та емоції героїв).
 3. Очікуваний фінал.
- Ідентифікація: Психолог аналізує, з яким персонажем («Героєм») клієнт себе ідентифікує. Проблеми та конфлікти цього героя зазвичай є відображенням внутрішніх конфліктів самого клієнта.

3. Типи тестів групи ТАТ

Оскільки класичні картинки ТАТ Мюррея (чорно-білі, в стилі 1930-х років) підходять не всім, було розроблено низку модифікацій для різних вікових та соціальних груп:

- САТ (Children's Apperception Test): Дитячий апперцептивний тест (для дітей 3–10 років). Замість людей на картинках зображені тварини в людських ситуаціях. Дітям легше проєктувати свої почуття на ведмежат чи левів, ніж на дорослих людей.

- SAT (Senior Apperception Technique): Тест для людей похилого віку. Картки фокусуються на темах самотності, хвороб, стосунків із дітьми та очікування майбутнього.
- RAT (Roberts Apperception Test): Сучасніша версія для дітей та підлітків, яка має чіткішу систему стандартизованого оцінювання та більш сучасні візуальні образи.
- TEMAS (Tell-Me-A-Story): Тест, розроблений спеціально для роботи з представниками різних етнічних та культурних груп (містить мультикультурні сюжети).

4. Особливості застосування

- Часова затратність: Повне проведення ТАТ (20 карток) може тривати кілька годин, тому в клінічній практиці часто використовують скорочені набори (8–10 карток).
- Специфіка інтерпретації: На відміну від Роршаха, де важлива форма, у ТАТ головне — зміст. Психолог шукає повторювані теми (наприклад, у всіх історіях героя зраджують або він завжди перемагає за допомогою хитрощів).
- Вимоги до спеціаліста: ТАТ вважається однією з найскладніших методик. Вона вимагає від діагноста глибоких знань психоаналізу, психодинаміки та літературного аналізу тексту.

Тема 7. Малюнковий аперцептивний тест. Принципи інтерпретації.

Малюнковий аперцептивний тест (часто асоціюється з дитячим варіантом — SAT) поєднує в собі наочність малюнка та глибину розповіді. На відміну від суто графічних тестів («Намалюй людину»), тут клієнт не малює сам, а інтерпретує готові зображення, створюючи на їхній основі сюжет.

Ось ключові принципи інтерпретації таких методик:

1. Визначення «Героя» та ідентифікація. Перший крок — зрозуміти, з ким із персонажів на картинці клієнт себе ототожнює.

- Ознаки ідентифікації: Клієнт приділяє цьому персонажу найбільше уваги, описує його почуття як найбільш інтенсивні або наділяє його власними рисами (вік, стать, соціальний стан).
- Аналіз образу: Якщо дитина в тесті SAT обирає своїм героєм маленьке слабке зайченя серед великих звірів, це свідчить про відчуття незахищеності в сім'ї.

2. Аналіз системи «Потреби — Преси». Цей принцип, розроблений Г. Мюрреєм, є фундаментальним для всіх аперцептивних методів:

- Потреби (Needs): Чого хоче Герой? (Успіху, захисту, помсти, любові). Це відображення внутрішніх прагнень самого клієнта.
- Преси (Presses): Як середовище тисне на Героя? (Батьки сварять, друзі зраджують, обставини тиснуть). Це суб'єктивне сприйняття клієнтом навколишнього світу як дружнього чи ворожого.

3. Тематичний та динамічний аналіз. Психолог звертає увагу на те, як розвивається сюжет:

- Конфлікт: Навколо чого будується розповідь? (Суперництво з братом/сестрою, страх самотності, потреба в їжі чи безпеці).

- Рівень оптимізму (Фінал): Чим закінчується історія? Позитивний фінал свідчить про наявність ресурсів для подолання проблем. Відсутність фіналу або трагічний кінець можуть вказувати на депресивні стани або відчуття безвиході.

4. Формальні характеристики розповіді. Важливо не тільки *що* сказано, а й *як*:

- Час реакції та латентний період: Довгі паузи перед певними картками вказують на наявність «комплексів» або травматичного досвіду, пов'язаного з цією темою (наприклад, тема материнства чи агресії).
- Емоційне забарвлення: Тремтіння в голосі, сміх, заперечення («Я не знаю, що тут відбувається») — це ознаки роботи психологічного захисту.
- Повнота сюжету: Чи є в розповіді логіка, чи вона фрагментарна й хаотична (що може вказувати на когнітивні порушення або гострий стрес).

5. Специфічні дитячі теми (для САТ). В інтерпретації дитячих аперцептивних тестів окремо виділяють:

- Оральна проблематика: Теми їжі, годування (відображають базову довіру до світу).
- Ставлення до батьків: Як зображені дорослі тварини — як ті, що годують і захищають, чи як ті, що карають.
- Сімейна конкуренція: Як Герой взаємодіє з іншими «маленькими» персонажами.

Тема 8. Сумісність. Основні положення. Принципи оцінки.

Сумісність у психології — це здатність двох або більше людей до тривалої взаємодії, яка забезпечує максимальну ефективність діяльності та психологічний комфорт кожного. У контексті сімейної та організаційної психодіагностики це поняття є ключовим для прогнозування стабільності стосунків.

Основні положення та принципи оцінки сумісності:

1. Рівні сумісності (Ієрархічна модель). Сумісність не є однорідною; вона проявляється на різних рівнях організації людини:

- Психофізіологічний рівень: Сумісність темпераментів і біоритмів. Наприклад, взаємодія «екстраверт — інтроверт» або швидкість реакції у партнерів.
- Психологічний рівень: Узгодженість характерів та особистісних рис (методики на кшталт Кейрсі або FPI допомагають виявити конфліктні зони).
- Соціально-психологічний рівень: Узгодженість сімейних та соціальних ролей. Хто в парі лідер, а хто — виконавець?
- Ціннісно-орієнтаційний рівень: Найвищий рівень, що передбачає спільність цілей, світогляду та моральних цінностей.

2. Основні принципи сумісності. Психологія виділяє два базові принципи, за якими люди стають сумісними:

- Принцип подібності (гомогенність): Люди краще взаємодіють, якщо вони мають схожі цінності, рівень інтелекту, соціальний статус та погляди на життя. Схожість створює базу для взаєморозуміння.

- Принцип доповнення (комплементарність): Відмінності в характерах можуть бути корисними, якщо риси одного партнера доповнюють дефіцит іншого. Наприклад, домінування одного партнера сумісне з підпорядкуванням іншого.

3. Принципи оцінки сумісності. У психодіагностиці оцінка сумісності проводиться не за одним тестом, а через порівняльний аналіз профілів:

- Метод порівняння профілів: Аналізуються результати тестів (ММРІ, 16PF Кеттелла) обох партнерів. Чим менша дистанція між показниками цінностей і чим краще доповнюють один одного поведінкові шкали, тим вища сумісність.
- Гіссенський тест (GT): Один із найкращих інструментів для оцінки сумісності. Він дозволяє порівняти «Я-образ» людини з тим, як її бачить партнер («Ти-образ»). Велика розбіжність свідчить про незрозуміння та потенційні конфлікти.
- Гомеостатичний метод: Використання апаратних методів (наприклад, гомеостат Горбова), де пара має виконати спільне завдання, діючи як єдиний механізм. Це виявляє здатність до координації в реальному часі.

4. Поняття «Психологічна спрацьованість». Це прикладний аспект сумісності, який оцінює результат спільної праці.

- Спрацьованість — це успіх у справі (наприклад, виховання дитини чи ведення бізнесу).
- Сумісність — це ціна, яку люди платять за цей успіх (рівень стресу, задоволеність стосунками).
- *Оптимальний варіант*: Висока спрацьованість при високій задоволеності спілкуванням.

Тема 9. Тест Рука. Основні положення. Особливості застосування.

Тест Руки (Hand Test), розроблений Е. Вагнером у 1962 році, є однією з найлаконічніших та найефективніших проєктивних методик для діагностики агресивної поведінки та соціальної адаптації.

Основні положення та особливості його застосування:

1. Основні положення та концепція. Методика базується на припущенні, що рука — це головний орган взаємодії людини з навколишнім світом. Те, як людина інтерпретує положення руки, відображає її схильність до конкретних дій.

- Стимульний матеріал: 9 карток із контурними зображеннями кисті руки в різних положеннях та одна порожня картка (10-та), на якій людина має уявити руку та описати її дії.
- Об'єкт діагностики: Насамперед виявляється рівень відкритої агресивної поведінки. Тест дозволяє спрогнозувати, чи перейде внутрішня агресія в реальні фізичні дії.

2. Процедура та правила застосування. Досліджуваному показують картку і запитують: «Що, на вашу думку, робить ця рука?». Якщо відповідь неоднозначна, ставлять додаткове запитання: «Що ще вона робить?».

- Фіксація: Психолог обов'язково занотує:

1. Зміст відповіді.
 2. Час реакції (латентний період).
 3. Повороти картки та невербальні реакції.
- Важливо: Немає правильних чи неправильних відповідей. Будь-яка асоціація є проекцією внутрішнього стану.
3. Класифікація категорій (Шкали). Всі відповіді розподіляються за кількома категоріями, які групуються в чотири класи:
1. Агресія (Agg): Рука б'є, хапає, штовхає, загрожує.
 2. Директивність (Dir): Рука вказує, керує, зупиняє, диригує.
 3. Афіліація (Aff): Рука дружньо вітає, обіймає, допомагає.
 4. Залежність (Dep): Рука благає, просить допомоги, підкоряється.
 5. Інші категорії: Комунікація, Страх, Демонстративність, Каліцтво (кривава рука, зламана), Активна та Пасивна безособовість.
4. Особливості інтерпретації: Індекс агресії
- Головною особливістю тесту є можливість вирахувати Коефіцієнт агресії (A) за формулою: $A = (Agg + Dir) - (Aff + Dep + Com + Dep)$
- Логіка формули: Ми порівнюємо категорії, що штовхають до агресивної дії (\$Agg\$ та \$Dir\$), з категоріями, що стримують її (соціальна кооперація та залежність).
 - Результат: Якщо сума агресивних тенденцій переважає суму стримуючих, ймовірність того, що людина проявить реальну агресію в житті, є дуже високою.
5. Переваги та сфера використання
- Швидкість: Тестування займає 10–15 хвилин.
 - Невербальність: Важко «прорахувати» соціально бажані відповіді, на відміну від текстових опитувальників.
- Сфери: Судово-психологічна експертиза (прогноз небезпечності).
- Клінічна психологія (виявлення прихованих психозів — через категорію «Каліцтво» або дивні відповіді).
 - Спорт та професійний відбір (оцінка лідерських якостей через «Dir»).

Тема 10. Інтегральна оцінка особистості в психодіагностиці.

Інтегральна оцінка особистості — це не просто сума результатів окремих тестів, а системний синтез усіх отриманих даних (психометричних, проєктивних, анамнестичних) для створення цілісного психологічного портрета.

Основні складові та етапи процесу інтеграції в психодіагностиці:

1. Вертикальна структура інтеграції (Рівні)

Для повної оцінки психолог має об'єднати дані різних рівнів організації людини:

- Конституційний рівень: Темперамент, властивості нервової системи (на основі тестів Айзенка, Стреляу).
- Особистісний (рифовий) рівень: Стійкі риси характеру, акцентуації (MMPI, Акцент-2-90).
- Динамічний рівень: Актуальний емоційний стан, рівень тривоги, реакція на стрес (тест Люшера, «Людина під дощем»).

- Смісловий рівень: Цінності, мотиви, життєва спрямованість (ТАТ, ціннісні орієнтації).

2. Принципи поєднання методів

Інтегральна оцінка вимагає дотримання принципу тріангуляції (перевірки результату з різних сторін):

- Конвергенція: Якщо дані опитувальника (наприклад, висока шкала 7 в ММРІ) співпадають з даними проєктивного тесту (тривожні образи в Роршаху), ми робимо впевнений висновок про тривожність.
- Дивергенція (суперечність): Якщо в опитувальнику клієнт показує себе лідером, а в тесті «Рука» переважають категорії «Залежність», це вказує на внутрішній конфлікт або роботу компенсаторних механізмів. Психолог має пояснити цю розбіжність.

3. Алгоритм формування інтегрального висновку

Процес перетворення "цифр" у "портрет" проходить через такі кроки:

1. Формалізація: Зведення всіх балів у єдину систему (часто через переведення у стандартні Т-бали або стени).
2. Структурний аналіз: Виділення "ядра" особистості (провідних тенденцій) та периферійних рис.
3. Динамічний синтез: Опис того, як ці риси взаємодіють. Наприклад, як висока агресивність (ММРІ 4) стримується високим самоконтролем (ММРІ 7).
4. Прогностичний блок: На основі синтезу даних формується прогноз поведінки клієнта в складних ситуаціях.

4. Труднощі інтегральної оцінки

- Надмірність даних: Небезпека «потонути» у великій кількості результатів, не виділивши головне.
- Суб'єктивізм: Ризик підлаштувати результати тестів під своє перше враження від клієнта (ефект ореола).
- Статичність: Розуміння особистості як незмінної структури, ігноруючи потенціал до розвитку.

5. Резюме: Що є результатом?

Результатом інтегральної оцінки є Психологічний діагноз, який відповідає на три питання:

1. Що з людиною? (Опис структури особистості).
2. Чому так сталося? (Причинне пояснення).
3. Що буде далі? (Прогноз та рекомендації).

4. Структура залікового кредиту з дисципліни

Назви змістовних модулів і тем практичних занять	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		л.	пр.	с.р.
Тема 1. Діагностика акцентуацій. Анкета Акцент-2-90. Структура, мета, розмірність масштабів. Шкали гіпертимії, застрягання.	9	2	1	6

Тема 2. Анкета Акцент-2-90. Ваги емоційності, педантності, тривоги. Психодинамічні аспекти гам;	9	2	1	6
Тема 3. Анкета Акцент -2-90. Луски циклотимності, демонстративності, збудливості. Психодинамічні аспекти гам;	9	2	1	6
Тема 4. Анкета Акцент -2-90. Луски дистимії, екзалтації, інтроверсії. Психодинамічні аспекти гам;	9	2	1	6
Тема 5. Огляд малюнкових тестів, їх переваги та недоліки;	9	2	1	6
Тема 6. Тематичний тест на аперцепцію. Історія створення, принципи, типи тестів групи ТАТ;	9	2	1	6
Тема 7. Малюнковий аперцептивний тест. Принципи інтерпретації.	9	2	2	5
Тема 8. Сумісність. Основні положення. Принципи оцінки.	9	2	2	5
Тема 9. Тест Рука. Основні положення. Особливості застосування	9	2	2	5
Тема 10. Інтегральна оцінка особистості в психодіагностиці.	9	2	2	5
Усього:	90	20	14	56

5. Тематика практичних занять з дисципліни

Тема 1: Анкета «Акцент-2-90» (Гіпертимія, застрягання)

1. Технічний розрахунок: Обчислити сирі бали за шкалами гіпертимії та застрягання на основі заповненого бланка відповідей та застосувати відповідні множники.
2. Диференціація: Порівняти поведінкові прояви гіпертимної акцентуації та маніакального стану. Визначити межу норми.
3. Аналіз ригідності: Описати психологічний механізм «застрягання» афекту: як саме перетворюється дрібна образа на надцінну ідею помсти.
4. Професійний відбір: Сформулювати перелік професій, де «застрягання» є професійно важливою рисою, а де — перешкодою.
5. Розмірність: Побудувати графічний профіль цих двох шкал, позначивши зони норми, акцентуації та патології.

Тема 2: «Акцент-2-90» (Емоційність, педантність, тривога)

1. Психодинамічний аналіз: Обґрунтувати роль «тривоги» як базового регулятора поведінки для педантичного типу.
2. Аналіз гам: Проаналізувати поєднання «Емотивність + Тривога». Скласти психологічний портрет сензитивної особистості.
3. Захисні механізми: Визначити, які механізми захисту (ізоляція афекту, раціоналізація) домінують у педантичного типу при високих балах.
4. Кейс-метод: На основі скарги клієнта на «неможливість розслабитися та постійне перевіряння роботи» підтвердити або спростувати наявність акцентуації за цими шкалами.
5. Порівняння: Виявити відмінності між «тривогою» як рисою характеру та «тривогою» як актуальним станом.

Тема 3: «Акцент-2-90» (Циклотимність, демонстративність, збудливість)

1. Механізм витіснення: Проаналізувати, як демонстративний тип використовує витіснення для підтримки завищеної самооцінки.
2. Конфліктологія: Змодельовати ситуацію конфлікту в трудовому колективі між «збудливим» та «демонстративним» типами.
3. Циклічність: Описати динаміку працездатності циклотима протягом місяця та розробити для нього оптимальний графік роботи.
4. Аналіз гам: Розшифрувати поєднання «Збудливість + Демонстративність». Чому цей тип вважається найбільш схильним до афективних скандалів?
5. Валідність: Визначити ознаки того, що респондент навмисно занижує бали за шкалою збудливості.

Тема 4: «Акцент-2-90» (Дистимія, екзальтація, інтроверсія)

1. Векторність: Порівняти спрямованість психічної енергії при екзальтації (назовні) та інтроверсії (всередину).
2. Символізм: Підібрати художні твори (книги, фільми), головні герої яких мають яскраво виражену дистимічну або екзальтовану акцентуацію.
3. Аналіз гам: Проаналізувати поєднання «Екзальтація + Інтроверсія». Як проявляється «внутрішня буря» при зовнішній відчуженості?
4. Соціальна адаптація: Розробити програму соціальної адаптації для підлітка з високим рівнем інтроверсії.
5. Клінічна бесіда: Сформулювати 5 запитань для інтерв'ю, що дозволять верифікувати дистимічний тип особистості.

Тема 5: Огляд малюнкових тестів

1. Компаративний аналіз: Скласти таблицю переваг та недоліків тестів «Дім-Дерево-Людина» та «Неіснуюча тварина».
2. Формальні ознаки: Провести аналіз натиску олівця та розташування малюнка на аркуші у 3-х різних досліджуваних.
3. Символіка: Інтерпретувати значення «гострих кутів» та «штрихування» у малюнкових тестах як ознак прихованої агресії та тривоги.
4. Специфіка віку: Описати особливості використання графічних методів у роботі з дітьми дошкільного віку.
5. Експертиза: Виявити ознаки «аггравації» (перебільшення симптомів) у малюнку клієнта, який хоче здаватися психічно хворим.

Тема 6: Тематичний апперцептивний тест (ТАТ)

1. Історичний контекст: Підготувати доповідь про роль Г. Мюррея у створенні проєктивної психології.
2. Аналіз потреб: За протоколом розповіді клієнта виділити домінуючі потреби за класифікацією Мюррея.

3. Класифікація: Порівняти ТАТ, САТ (дитячий) та SAT (для літніх людей). Визначити критерії вибору методики.
4. Техніка проведення: Провести пілотне дослідження з використанням 3-х стандартних карток ТАТ та зафіксувати час реакції.
5. Типологія сюжетів: Виділити типові теми (самотність, суперництво, успіх) у серії розповідей одного досліджуваного.

Тема 7: Малюнковий аперцептивний тест (САТ та ін.)

1. Принципи інтерпретації: Проаналізувати розповідь дитини за картинкою з тваринами (САТ), фокусуючись на образі «батьківської фігури».
2. Символізм тварин: Пояснити, чому використання образів тварин у діагностиці дітей є більш ефективним, ніж використання людських образів.
3. Конфлікт: Виявити ознаки сібс-суперництва (конфлікту між братами/сестрами) у розповідях дитини.
4. Протоколювання: Скласти схему професійного протоколу для малюнкового аперцептивного тесту.
5. Синтез: Об'єднати дані малюнка (графіка) та розповіді (вербальна частина) у єдиний висновок.

Тема 8: Сумісність (принципи та оцінка)

1. Рівнева модель: Описати відмінності між психофізіологічною сумісністю та ціннісно-орієнтаційною єдністю.
2. Діагностика пари: Проаналізувати профілі «Акцент-2-90» подружньої пари та виявити потенційні зони конфліктів.
3. Принцип комплементарності: Обґрунтувати, чому поєднання «домінантність — підпорядкованість» може бути фактором стабільності групи.
4. Гіссенський тест: Проінтерпретувати результати Гіссенського тесту (порівняння «Я-образу» та «Ти-образу») у парі.
5. Прогноз: На основі діагностичних даних скласти прогноз життєздатності трудового колективу з 3-х осіб з різними акцентуаціями.

Тема 9: Тест «Рука» (Hand Test)

1. Кодування: Закодувати 10 відповідей реального досліджуваного за категоріями (Agg, Dir, Aff, Der тощо).
2. Розрахунок індексу: Обчислити «Індекс агресії» та зробити висновок про ймовірність відкритої агресивної поведінки.
3. Категорія «Страх»: Проаналізувати відповіді, що свідчать про наявність прихованих фобій та відчуття незахищеності.
4. Специфіка 10-ї картки: Описати діагностичне значення порожньої картки та механізм уявлення на ній образу.

5. Клінічне використання: Виявити у протоколі ознаки органічного ураження мозку або психозу (через категорії «каліцтво» або «безособовість»).

Тема 10: Інтегральна оцінка особистості

1. Синтез даних: Об'єднати результати «Акцент-2-90», тесту «Рука» та ТАТ у цілісний психологічний портрет одного клієнта.
2. Тріангуляція: Знайти підтвердження однієї і тієї ж риси особистості (наприклад, імпульсивності) у трьох різних методиках.
3. Побудова прогнозу: Скласти інтегральний прогноз поведінки особистості в ситуації гострого дефіциту часу та високої відповідальності.
4. Формування рекомендацій: На основі інтегральної оцінки розробити індивідуальну програму психокорекції.
5. Етичний висновок: Написати фінальний психологічний висновок, дотримуючись принципу «не зашкодь» та уникаючи патологізації клієнта.

6. Тематика самостійних занять з дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	«Методологічні стратегії виявлення та верифікації цільового симптому в клінічній практиці»	6
2	«Психологічні детермінанти формування „застрягаючих“ та „гіпертимних“ рис характеру»	6
3	«Аналіз механізмів психологічного захисту у структурі тривожно-педантичного типу особистості»	6
4	«Психодинаміка поведінкових розладів при поєднанні збудливості та демонстративності»	6
5	«Специфіка відображення екзистенційних переживань у структурі дистимічної та інтровертованої акцентуації»	6
6	«Символічний простір малюнка як джерело діагностичної інформації про неусвідомлені конфлікти»	6
7	«Апперцептивний підхід до аналізу життєвого сценарію особистості за Г. Мюрреєм»	5
8	«Можливості та обмеження проєктивних сюжетних методів у діагностиці дитячо-батьківських стосунків»	5
9	«Прогнозування ризику відкритої агресивної поведінки на основі аналізу сенсомоторних проєкцій (тест „Рука“)»	5
10	«Синтез розрізнених діагностичних даних у цілісну модель функціонування особистості»	5
Всього		56

7. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Психодіагностика» використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студентів:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;

- реферати, презентації;
- залік/екзамен.

8. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Психодіагностика» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Екзамен
50%	10%	40 %
Поточне оцінювання	Модульний контроль	Екзамен
1. Оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять (10 занять, 10 тем – 10 оцінок). 2. Модульний контроль проводиться на останньому занятті. Оцінка за Модульний контроль виставляється на підставі виконання письмового завдання, а саме: 20 тестових завдань.		1. Відповідь на 2 запитання, кожне з яких 10 балів. Розв'язання практичного кейсу 10 балів.

Усі форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів зазначенні в положенні університету про оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни.

Шкала оцінювання

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74		D (задовільно)
60-64	задовільно	E (достатньо)
35-59		FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ п/п	Найменування	Номер теми
1	Комунікаційне програмне забезпечення (Google Chrome, Firefox)	1-10
2	Наявність доступу до мережі Інтернет	
3	Персональні комп'ютери, ноутбук.	
4	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	

5	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	
6	Програмне забезпечення: ОС Windows	
7	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; Power Point і т. і.)	

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Бурлачук Л. Ф. Психодіагностика : підручник для студ. вищ. навч. закл. 3-тє вид., переробл. і доповн. Київ : Логос, 2018. 496 с.
2. Корольчук М. С., Осьодло В. І. Психодіагностика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Ніка-Центр, 2017. 400 с.
3. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 432 с.
4. Моргун В. Ф., Тітов І. Г. Основи психологічної діагностики : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 2-ге вид. Київ : Слово, 2012. 464 с.
5. Психологічна діагностика : навч. посіб. / Л. І. Березовська та ін. Київ : Академвидав, 2013. 232 с.
6. Романюк Л. В. Основи психодіагностики : курс лекцій. Хмельницький : ХНУ, 2015. 164 с.
7. Терлецька Л. Г. Психодіагностика : навч. посіб. Київ : Слово, 2012. 160 с.
8. Шебанова В. І. Психодіагностика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Херсон : Олді-Плюс, 2014. 410 с.
9. Keirsey D. Please Understand Me II: Temperament, Character, Intelligence. Del Mar, CA : Prometheus Nemesis Book Company, 1998. 351 p.
10. Meyer G. J., Viglione D. J., Mihura J. L. Rorschach Performance Assessment System (R-PAS): Administration, Scoring, Interpretation, and Technical Manual. Toledo, OH : R-PAS, 2011. 518 p.

Додаткові:

1. Aiken L. R., Groth-Marnat G. Psychological Testing and Assessment. 12th ed. Boston : Allyn & Bacon, 2006. 552 p.
2. Anastasi A., Urbina S. Psychological Testing. 7th ed. Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall, 1997. 721 p.
3. Archer R. P. Assessing Adolescent Psychopathology: MMPI-A / MMPI-A-RF. 4th ed. New York : Routledge, 2016. 514 p.
4. Beutler L. E., Groth-Marnat G. Integrative Assessment of Adult Personality. 3rd ed. New York : Guilford Press, 2014. 512 p.
5. Butcher J. N. The Oxford Handbook of Child and Adolescent Assessment. Oxford : Oxford University Press, 2013. 784 p.
6. Butcher J. N., Williams C. L. Essentials of MMPI-2 and MMPI-A Interpretation. 2nd ed. Minneapolis : University of Minnesota Press, 2000. 412p.
7. Exner J. E. The Rorschach: A Comprehensive System. Vol. 1: Basic Foundations and Principles of Interpretation. 4th ed. New York : Wiley, 2002. 656 p.

8. Flanagan D. P., McDonough E. M. Contemporary Intellectual Assessment: Theories, Tests, and Issues. 4th ed. New York : Guilford Press, 2018. 910 p.
9. Fowler C., O'Donohue W. Case Studies in Clinical Psychological Assessment. New York : Oxford University Press, 2024. 448 p.
10. Graham J. R. MMPI-2: Assessing Personality and Psychopathology. 5th ed. New York : Oxford University Press, 2011. 592 p.
11. Greene R. L. The MMPI-2/MMPI-2-RF: An Interpretive Manual. 3rd ed. Boston : Allyn & Bacon, 2010. 816 p.
12. Groth-Marnat G., Wright A. J. Handbook of Psychological Assessment. 6th ed. Hoboken, NJ : Wiley, 2016. 928 p.
13. Hathaway S. R., McKinley J. C. MMPI-2: Manual for Administration, Scoring, and Interpretation. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1989. 178 p.
14. Heilbrun K., DeMatteo D., Holliday S. B. Forensic Mental Health Assessment: A Casebook. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 2014. 584 p.
15. Hogan T. P. Psychological Testing: A Practical Introduction. 4th ed. Hoboken, NJ : Wiley, 2019. 656 p.
16. Hopwood C. J., Bornstein R. F. Multimethod Clinical Assessment. New York : Guilford Press, 2014. 438 p.
17. Kaufman A. S. IQ Testing 101. New York : Springer Publishing Company, 2009. 312 p.
18. Keirsey D. Please Understand Me II: Temperament, Character, Intelligence. Del Mar, CA : Prometheus Nemesis, 1998. 351 p.
19. Kleiger J. H. Rorschach Assessment of Psychotic Phenomena: Clinical, Conceptual, and Empirical Developments. New York : Routledge, 2017. 432 p.
20. Kline P. The Handbook of Psychological Testing. 2nd ed. London : Routledge, 2000. 752 p.
21. McGrath R. J. Creating Psychologically Healthy Workplaces. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2023. 320 p.
22. Meyer G. J., Viglione D. J. Rorschach Performance Assessment System (R-PAS): Administration, Scoring, and Interpretation. Toledo, OH : R-PAS, 2011. 518 p.
23. Morey L. C. Essentials of PAI Assessment. Hoboken, NJ : Wiley, 2003. 288 p.
24. Morgan H., Murray H. A. Thematic Apperception Test Manual. Cambridge, MA : Harvard University Press, 1943. 20 p.
25. Nichols D. S. Essentials of MMPI-2 Assessment. 2nd ed. Hoboken, NJ : Wiley, 2011. 416 p.
26. Rorschach H. Psychodiagnostics: A Diagnostic Test Based on Perception. Mansfield Centre, CT : Martino Publishing, 2013. 226 p.
27. Sattler J. M. Assessment of Children: Cognitive Foundations and Applications. 6th ed. San Diego, CA : J. M. Sattler Publisher, 2018. 912 p.
28. Schinka J. A., Velicer W. F. Handbook of Psychology. Vol. 2: Research Methods in Psychology. 2nd ed. Hoboken, NJ : Wiley, 2012. 648 p.
29. Teglasi H. Essentials of TAT and Other Storytelling Assessments. 2nd ed. Hoboken, NJ : Wiley, 2010. 336 p.

30. Weiner I. B., Greene R. L. Handbook of Personality Assessment. 2nd ed. Hoboken, NJ : Wiley, 2017. 704 p.

Інформаційні ресурси:

1. American Psychological Association (APA). Testing and Assessment. URL: <https://www.apa.org/science/programs/testing> (Головний ресурс зі стандартів тестування та етики).
2. Buros Center for Testing. Test Reviews Online. URL: <https://buros.org>. (Найбільша у світі база рецензій на психологічні тести).
3. MMPI-2 Training and Resources. University of Minnesota Press. URL: <https://www.upress.umn.edu/test-division/mmpi-2> (Офіційні матеріали щодо родини тестів MMPI).
4. Rorschach Performance Assessment System (R-PAS). Official Website. URL: <https://r-pas.org> (Матеріали щодо сучасної системи кодування Роршаха).
5. The Keirsey Temperament Website. Temperament and Character. URL: <https://www.keirsey.com> (Офіційний ресурс за методикою Кейрсі).
6. Society for Personality Assessment (SPA). Resources for Clinicians. URL: <https://www.personality.org> (Ресурси з проективної та особистісної діагностики).
7. Psychology Today. Tests and Self-Help Tools. URL: <https://www.psychologytoday.com/intl/tests> (Популярний ресурс для ознайомлення з типами тестів).

Українські та локальні ресурси

8. Національна психологічна асоціація (НПА) України. Ресурси та стандарти. URL: <https://www.npa-ua.org> (Етичні кодекси та професійні стандарти українських психологів).
9. Психометрика. Платформа онлайн-тестування та адаптації методик. URL: <https://psychometrika.org> (Наукові адаптації зарубіжних тестів).
10. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Наукові праці та методичні розробки. URL: <http://psychology-naes-ua.institute>
11. Giunti Psychometrics Ukraine. Офіційний дистриб'ютор стандартизованих тестів (MMPI-2, Raven's Matrix). URL: <https://giuntipsy.com.ua> (Ресурс для придбання ліцензійних методик).
12. Освіта.ua. Психологічні тести та діагностика інтелекту. URL: <https://osvita.ua/test/psychology/>

Електронні бібліотеки та бази даних (Full-text)

13. Google Scholar. Пошук наукових статей з психодіагностики. URL: <https://scholar.google.com>
14. ResearchGate. Спільнота вчених з доступом до препринтів статей. URL: <https://www.researchgate.net> (Пошук сучасних досліджень за ключовими словами "MMPI-2 interpretation" або "Rorschach validity").
15. PubMed (Psychiatry/Psychology section). Медичні аспекти діагностики. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>